

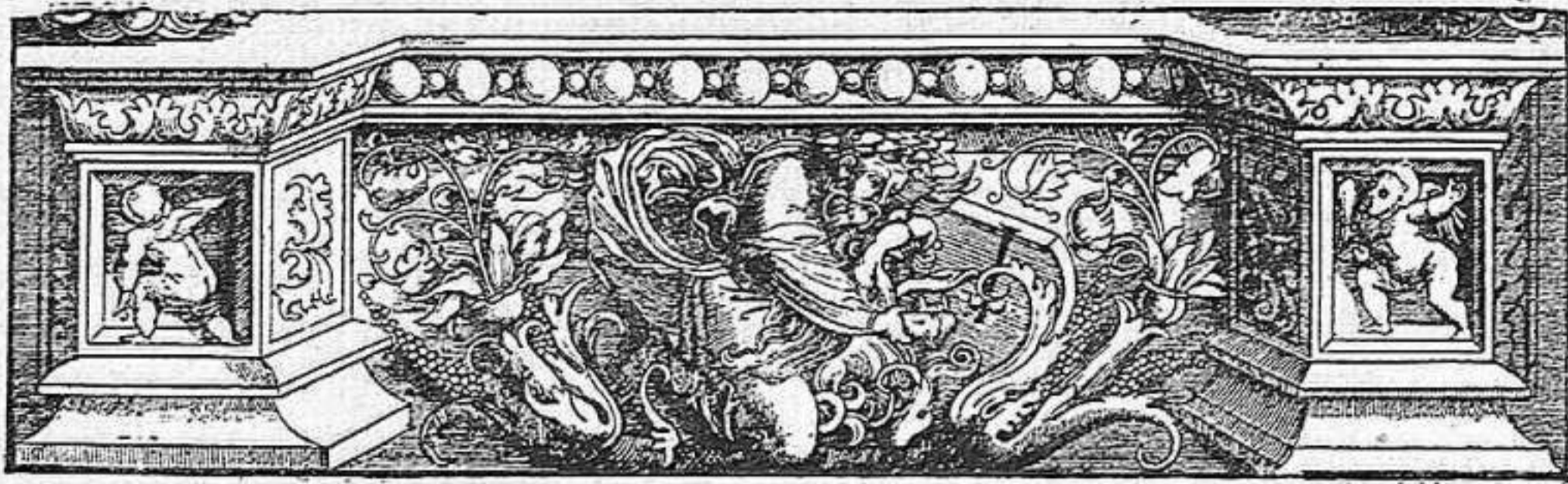
L'AVENÇ

LITERARI * ARTISTICH * CIENTIFICH

REVISTA MENSUAL IL·LUSTRADA

Cristófol Plantin (grabat de Golzius).

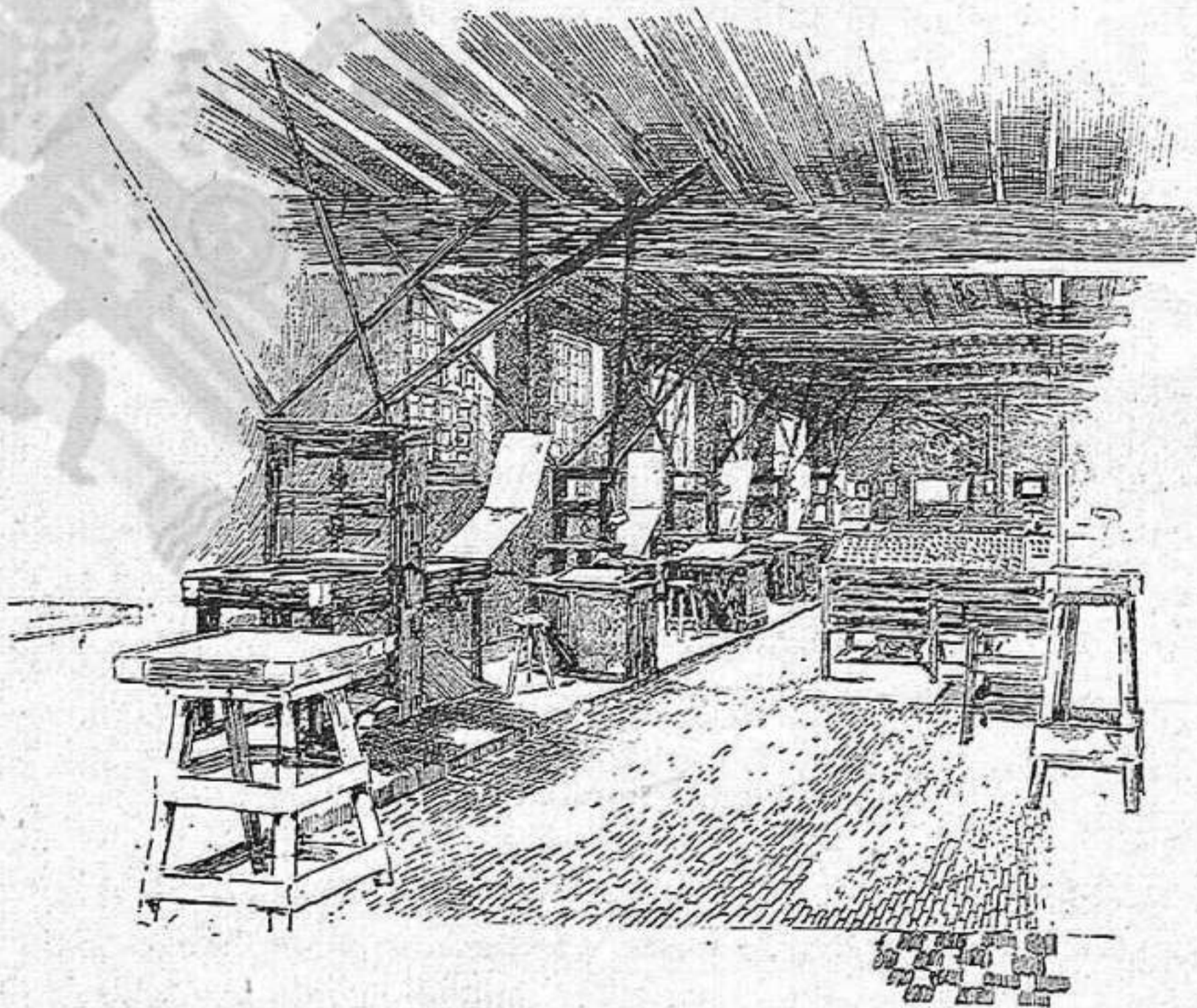
LO MUSEU PLANTIN-MORETUS

DE AMBERES

ixís com nos agrada reproduhir lo que en nostra terra existeix de mérit artístich ó arqueològich, nos plau també, sols sía de tart en tart, donar á conéixer quelcom de lo que en l'extranger hi há que puga sernos de profitosa ensenyansa y exemple.

Ab tot y lo molt que hem perdut ab los transtorns polítichs perque han atravesat nostras ciutats y vilas, es molt lo que conservém de las edats passadas. De si podríam possehir bons museus, sobre tot en arts industrials de la Edat Mitja, proba'n son totas las exposicions retrospec-

Sala de prempsas.

tivas obertas á Barcelona, y la important colecció reunida ab poch anys de treball y *furtiveig* en lo palau del Bisbe de Vich.

Ara's parla sovint d'organissació de museus permanents á Barcelona; pero temém que'ns manqui encara, pera durla á bon terme, lo que sempre'ns ha faltat, aixó es: constancia y orde. Bon exemple de abduas qualitats es lo Museu de que aném á donar algunas lleugeras indicacions.

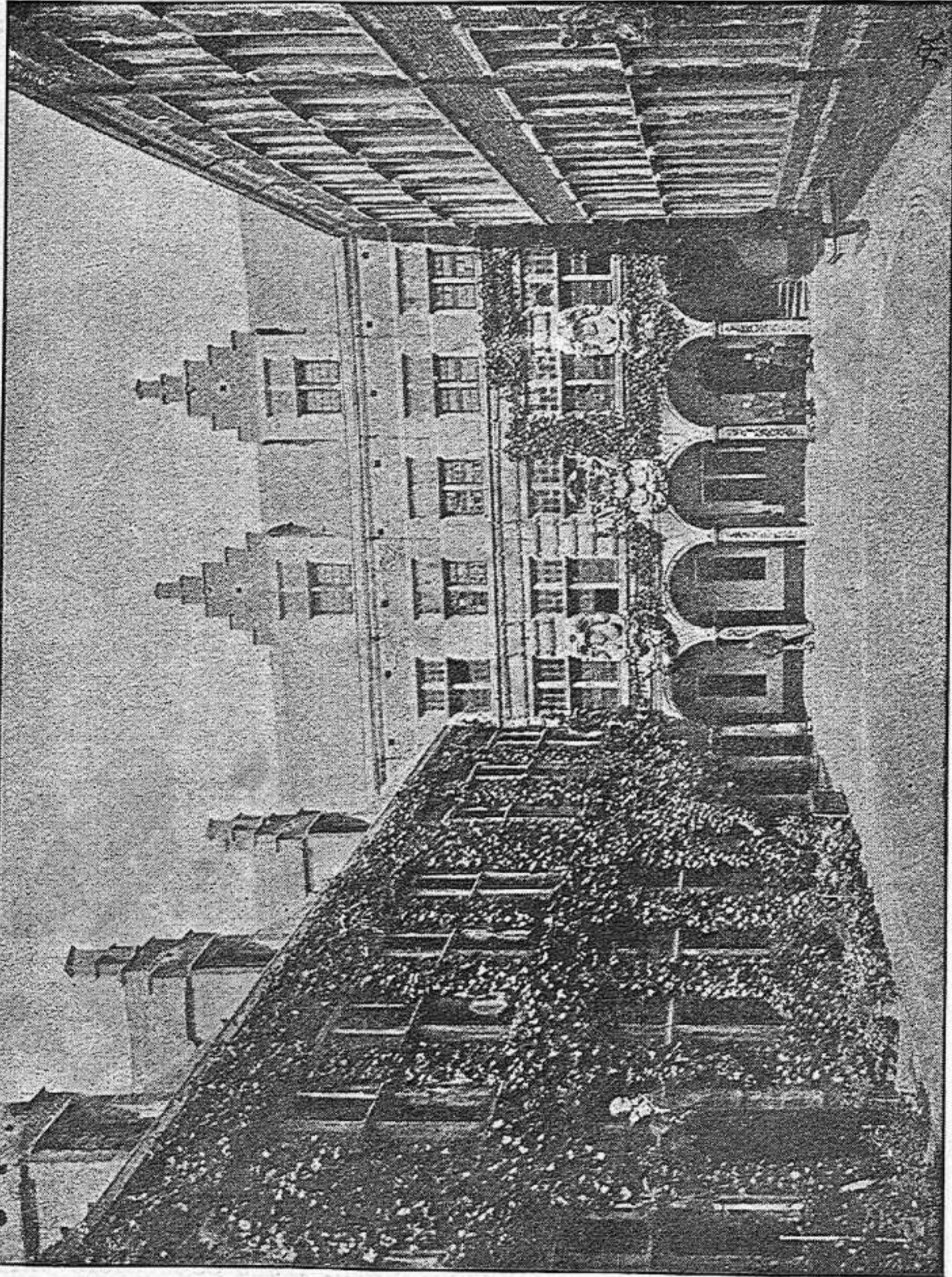
En l'any 1555 s'establí á Amberes un subjecte de nacionalitat francesa anomenat Cristófol Plantin, ab sa esposa Joana Rivière, y per un quant temps vengué llibres y sa muller robas vora de la Borsa dels Marxants. Sa rara habilitat en la enquaternació, sa activitat y honradesa, abiat li obriren camí y anomenada, y, á pesar d'alguns forts transtorns de carácter financier, arribá á adquirir una bona casa en la plassa del *Marché du Vendredy* (*Vrijdagmarkt*), que remontada y adornada per sos successors, es la que actualment constituheix una de las curiositats artísticas més importants de la ciutat y fins d'Europa.

Desde 1579 fins á nostres días la impremta ha anat treballant. Plantin deixá hereu de son negoci á son gendre Moretus, y la familia y descendents d'aquest lo mená en lo successiu. Lo primer Moretus sostingué la bona reputació de la casa; pero aquesta atravessá son millor período regentada per Baltasar y Joan Moretus II. Desde mitj sigle xvii la casa's dedicá principalment á la impressió de llibres religiosos destinats al mercat espanyol, per lo que possehia un privilegi otorgat per Felip II. Quan aquest privilegi fou revocat en 1800, se tancá temporalment y treballá á intermitencias fins á 1875, en que l'edifici ab tot son contingut fou comprat per la ciutat d'Amberes per la quantitat de 1.200.000 franchs.

L'aspecte actual de la casa, ab las preciositats que conté, cuydado-sament ordenadas per son director-administrador M. Em. Rosseels y M. Max. Rooses, es únich en lo mon. Enloch millor pera estudiar lo desenrotllo históric del nobilíssim art tipogrífich, porque lo important d'aquesta colecció es que aquella familia de impressors no inutilisava res, y conservava carinyosament tots los objectes del treball y d'art que s'havian necessitat en la casa desde'l temps de son fundador. Tipos, prempsas, mobiliari, tot se pot contemplar á son lloch com si'l mateix Plantin degués passarhi sa mirada inteligent. Degudament ordenadas se poden veure las obras editadas é impresas per Plantin y sos successors mentres aquesta casa tenia celebritat universal. Al entrar en la sala dels correctors, senzilla y artísticament decorada, sembla que aquests s'hagin aixecat temporalment pera tornar de nou á la feyna, y que al cap de poch s'han de veure instalats en llurs sitials lo erudit Rafaelingus óls inteligents Poelman y Kilianus. Y aixís seguint, la fundició de caràcters, la sala de prempsas, la botiga ab las balansas pera pesar la moneda damunt del taulell, algun índix expurgatori penjant á la paret, cadiras de cuyro ahont hi despatxavan las fillas de Plantin, tot, tot ab un carácter de lloch y

temps que sorprén y qu'impresiona, tot nos allunya de nostre sigle y'ns transporta á altres épocas en que'ls medis de treball eran tal volta més imperfectes, menys rápits, pero segurament més artístichs.

Al mitj del edifici hi há un pati espayós; damunt de cada porta lo re-

Pati del Museu Plantin.

cort d'alguns dels impressors de la casa, bustos, marcas ab lo conegut lema *Labore et constancia*. A un costat una immensa y antiga parra, que la tradició vol que sigui plantada per lo mateix Plantin.

Las habitacions interiors, entre las que son notables la cambra de Justus Lipsius, lo despaig de Plantin, lo menjador, atestadas d'objectes de gran valua, que la familia de tan distingits obrers de la inteligencia havia anat acumulant en sa casa, contenint noranta retratos, entre ells catorze de

Rubens y dos de Van Dyck. Un s'imagina tots aquests personatges entrar per aquelles salas, desde aquests simpátichs artistas fins al sever Arias Montano, al terrorífich Duch d'Alba, que més d'un mal de cap doná al bon impressor.

Recurrent després las vitrinas plenas de llibres, grabats y documents importants per la historia de la casa, un hi veu la coloboració que tingueren á la obra de Plantin tots los artistas flamenchs de la época y en-

Despaig privat de Plantin.

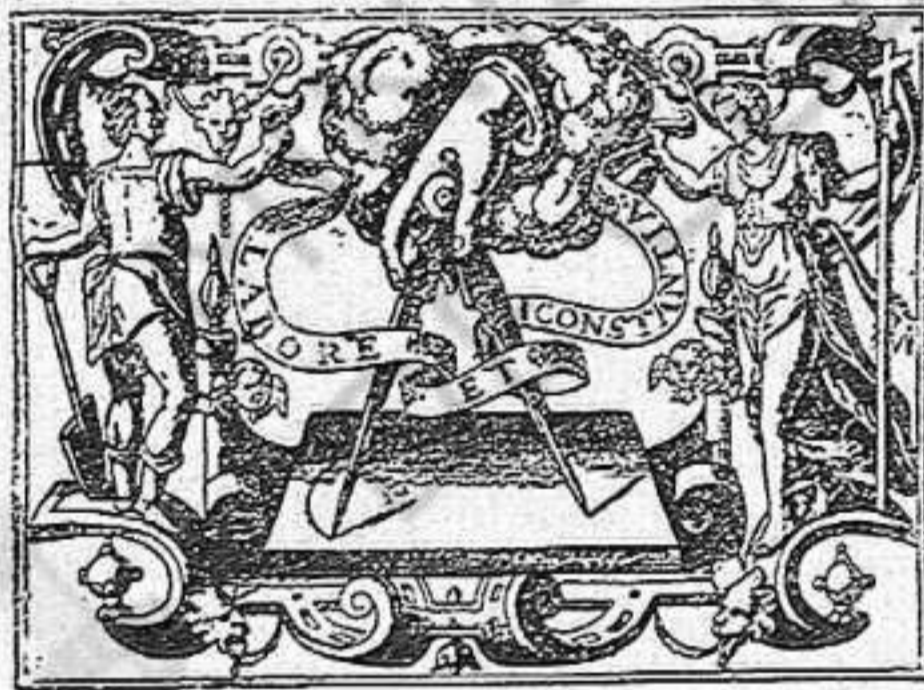
devina la encertada germanó entre'l treball y la inteligencia. Aquí un compte pagat á Rubens per retocar ó fer vinyetas ó frisos: més enllá una carta de Felip II. En altra cambra probas, fulls de prempsa y exemplars de la célebre Biblia políglota de Arias Montano, en la que Plantin hi gastá tanta activitat com diners, y escampats per tota la casa mobles artístichs ó de mera utilitat, taulas, llits, aranyas, etc.

De un bonich article, tan interessant per son fons com per la ilustració, publicat per Theo. de Vinne en lo *Century Illustrated Magazine*, extraiem duas vistas d'interior. De una fotografia trayém la vista del pati ab la parra. Pera donar lo retrato del infatigable Plantin, hem estat indecisos entre'l que publicuém, degut al buril del célebre Goltzius, ó un altre fet

per Joannes Wiericx un any abans de la mort del célebre impressor (1); en abdos está representat ab lo mateix vestit, havém preferit lo primer per resultar més vigorós y de millor aspecte.

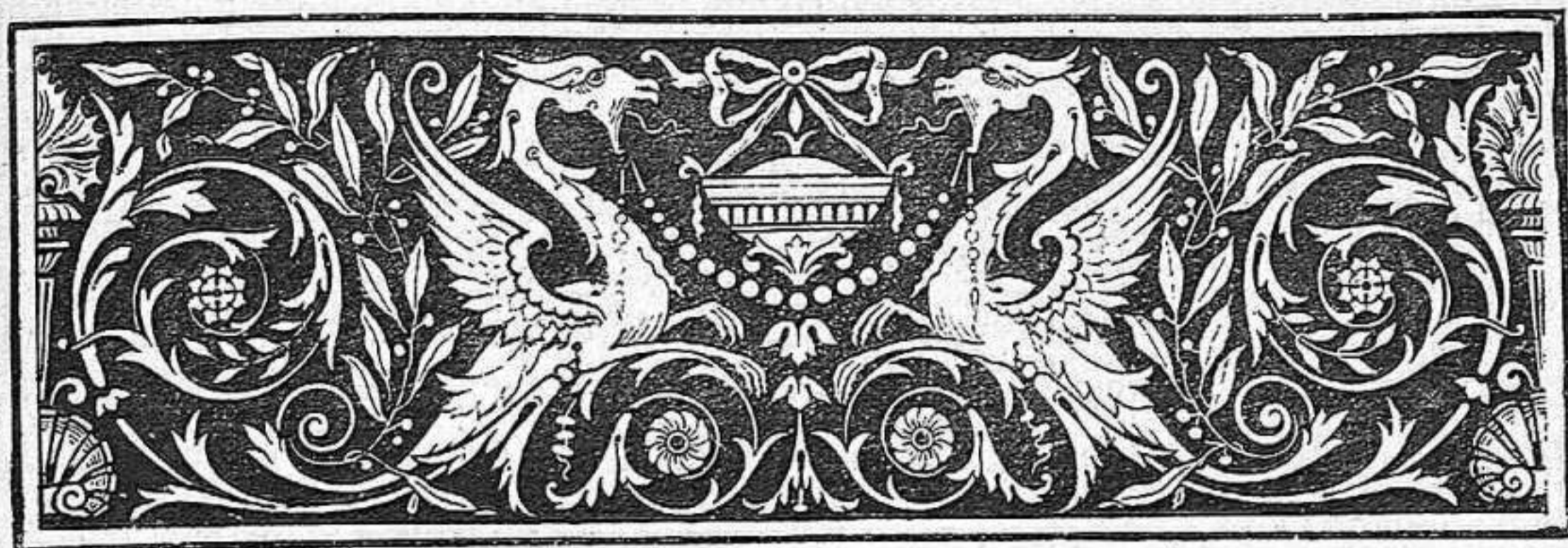
Y aquí terminém aquestas ratllas, tribütant un dols recort al gran Plantin y un vot d'admiració á Amberes, modelo de ciutats cultas, per la adquisició y conservació de tan important dipòsit.

J. MASSÓ TORRENTS.

Marca plantiniana.

(1) Lo reproduheix L. Degeorge en sa obra *La Maison Plantin à Anvers*, París, 1886.

¡QUÍ HO HAVÍA DE DIR!

QROBÉM en l'Historia moltíssims fets de gran transcendència, promoguts per una causa tan remota y al mateix temps tan petita, que ningú, avans de succehir, podíja atinar en que tan insignificantas y extranyas cosas ocasionessen los conflictes que ocasionaren.

La deshonra d'una dama en la Roma antiga, va fer cáure la monarquía y va fer proclamar la república; en Espanya, 'ls amors de don Rodrigo ab la Cava, va posar fi al regnat dels godos y va donar peu á la invasió dels árabes, y á Barcelona, una funció dolenta de toros, celebrada'l día de Sant Jaume del any 1835, va motivar la crema dels convents.

Si unas causas tan petites y tan usuals han produhit tan grossos trastorns en l'ordre públich, es més natural encara que en la vida familiar causas insignificantas produheixin relativament grans trasvalsos. De aquí vé que á cada pas sentím l'exclamació: «¡Quí ho havía de dir!»

Ara mateix jo ho exclamo: ¡Quí ho havía de dir que una cotorra siguiés la causa d'una desunió matrimonial!

¡Si n'hi ha y n'hi ha hagut de casats que tenen y han tingut cotorras, y no obstant han viscut en pau y tranquilitat tota la vida! Donchs á aquets ja ho veurán qué'ls hi va passar.

De matrimonis que viuen malament per las rapatanías d'una cunyada solterona que tenen ab ells, ó pel mal génit de la sogra, ó per las manifasserías d'alguna coneguda batxillera, se'n trobarán á dotzenas y ningú estranyará las conseqüencias, porque son naturals. ¡Peró per una cotorra desunirse un matrimoni!....

Entenemnos: al dir *una cotorra*, no vull significar una dona d'aquelles que enrahonan fins pels colsos; perque si aixó volgués dir, ningú se'n faria creus de que dintre d'una familia hi hagués guerres intestinas. Las llenga-llargas ja'n portan sempre de enredos y disturbis. No, no; vull dir un d'aquells animalets americans que's tenen en una gabia feta de canons de llauna. ¡Aquesta es l'extranyesa del cas!

L'història va explicármela un home bó, que ab carácter de tal va presenciar lo fet en la Curia eclesiástica.

S'estava aquest esperant feyna professional en lo pati de ca'l Bisbe, quan veu entrar un subjecte que portava una gabia de lloro ab una cotorra dintre. Se li acosta'l de la gabia y li pregunta:

—¿Ahont podria trobar un home bó? Com no'n coneix cap.....

—Disposi—contesta aquest—¿Qué vé per un verbal?

—Sí senyor, per separarme de la dona.

—Donchs pujém dalt. ¿Y la citada?—diu l'home bó tot pujant.

—Es la meva muller.

—Ja m'ho figuro. ¿Vull dir si ja es aquí?

En aixó arribavan dalt de l'escala.

—Mirisela — fá'l de la gabia; — es aquella que está allí ab aquell jove.

—¿Ah! ¿Aquella joveneta?... ¿L'acompanyant deu ser lo seu home bó?

—No'l coneix.

—Entrém aquí dins, que té de donar lo nom.

Entran al despaig, y un dels escriptors al véurel diu:

—¿Ah! ¿Ja es aquí? Fassi'l favor de la cédula, que la seva senyora ja ha entrat y li he pres la apuntació.

—Tingui—contesta l'interrogat donantli la cédula.

L'escribent apunta: don Benigne Rosech y Goll, de seixanta anys, casat, de professió oficial pelayre.

L'escribent torna la cédula al tal Benigne y continúa:

—Posaré la demanda com vosté me va dir lo día que va venir per la citació, que es aixís: Cita á sa muller donya Ignés Milá, de vinticinch anys, per infidelitat conyugal.

—Aixó es—exclama en Benigne.—Ja'm figuro lo que vol dir ab aquests termes.

—Ja poden entrar—diu l'agutzil.—Deixi la gabia aquí.

—¿Cóm!—respon en Benigne.—Me váren dir que portés las probas, y la cotorra es lo meu testimoni. Ja ho sab lo senyor canonje que tinch de portar la cotorra. Quan vaig venir per la citació, ja n'hi vaig parlar.

—Si ell ho sab—replica l'agutzil—entrin.

Y obrint la mampara, s'fican á la sala del tribunal lo demandant ab la cotorra, la demandada y los homes bons.

Al saludo que fan,

—Deu los quart y séguin—contesta'l provisor.—Y dirigintse al demandant, li diu:

—Expliquis sense digressions. Vull dir que se'n vagi dret al gra.

—Está bé, senyor—respon en Benigne.—Miris: fá dos anys que'm vaig casar ab aquesta—senyalant á la demandada.—Jo treballo de pelayre y á n'ella may li ha faltat res.

—Aixó de res.....—interromp l'Ignés.

—Senyora—li diu lo provisor—tingui la bondat de callar; ja parlará quan jo li digui.

—Es que aixó de que no m'ha faltat res.... —torna ella.

—Bueno—repeteix lo canonje—escolti y calli. Continuhi, senyor Benigne.

—Com deya, donchs—continúa aquest—fá dos anys que som casats, y al principi del matrimoni un germá que tinch mariner me va regalar aquesta cotorra. Quan me la va regalar, la bestiola no deya cap paraula.

—Sí, senyor—salta ella;—deya un renech. Deya.....

—Senyora—exclama'l reverent, pegant un cop á la taula—si li tinch de tornar á dir que calli, la faig treure á fora. Continuhi vosté, senyor Benigne.

—Com anava dihent—continúa'l pelayre—la cotorra no deya cap paraula, perque per un pecat que devegadas enjegava, y que'l debía haver sentit d'algun mariner, no's pot dir que parlés. Ara ja no'l diu casi bé may. Veliaquí que al cap de dos ó tres mesos va comensar la cotorra á dir certas paraulas que no sé d'ahont las treya. Jo no las entenía; però.....

—Li he dit que anés al gra—interromp l'eclesiástich—y aixó de la cotorra no té res que veure ab las queixas de vosté.

—Ja no ho explicaría—contesta en Benigne.—Tot está en aixó. Lo meu germá, al tornar de viatge, la setmana passada, m'vá venir á veure. Pregunta per la cotorra, li ensenyo, y ell que li fa aixís:—¡Cotorrita!

La cotorra, al sentir que'l seu amo l'anomenava, pega un cop d'alas y diu: *Très jolt, ma belle, mon ange.*

—¿Sent?—diu en Benigne.—Aixó mateix va contestar al meu germá; y com que ell ha viatjat tant, va dirme que eran paraulas francesas que volían dir: *hermosísima, hermosa meva y ángel meu.* Jo ni la dona sabém francés; ab aixó, ¿quí ha ensenyat aquestas cosas á la cotorra? Vaig preguntarho á n'ella; però'm va contestar que qué li explicava. Vosté posis al meu lloch: la cotorra té d'haver sentit á casa algú que en francés diu *ángel meu y hermosa meva*, perque jo no'n tinch estil d'aquestos requiebros, y menos en francés, que ja li dich que no'n sé un borrall.

—Peró vosté—pregunta'l provisor—¿sab si á casa seva hi entra algun francés?

—¡Qué té de sapiguer, sant cristiá!—murmura l'Ignés.

—Ja veurá—contesta en Benigne:—com que jo no més só á casa á las

horas de menjar y de dormir, veyent que l'Ignés no'm volía dir res d'aixó, vaig preguntar á la vehina de sota, que cus á la máquina, si may havia trobat per l'escala algun foraster, y'm va dir que días enrera, un dematí que aquesta era á rentar, ella, la vehina, va sentir que picavan á la porta de casa, y que al sentirho va sortir. Lo qui picava era un jove, y al dirli que no hi havia ningú, l jove li va respondre en un castellá farfullat que ella no va entendre. ¡Ja't tinch! vaig dir jo. Es clar que aquest jove es un francés, y quan ella no m'ho vol dir, aquí hi há gat tancat. Al dirho á n'ella várem tenir quatre paraulas, y per si encara jo no maliciés prou, agafa ella la paleta del braser, la fica á la gabia de la cotorra y d'un cop de paleta me li trenca un dit del peu esquerra. ¿Veú?—afageix alsant la gabia—per só y perque li sentís las paraulas l'he portada. De manera—acaba—que si no li trech la gabia, m deixa mort al pobre animaló. ¿Repara aquell dit que porta embolicat?—afageix acostant la gabia á la taula presidencial.

—Deixi estar la gabia—respon lo provisor—que ja li vaig dir l'altre día que no hi havia cap necessitat de portarla, perque explicantho n'hi há prou. Ara—diu dirigintse á la demandada—parli vosté; però ab la brevetat possible, ¿sent?

—Ja ho faré, mi senyor—contesta l'Ignés;—perque, gracias á Deu, só molt llesta. Sobres lo que'l meu marit ha dit que á mí no'm falta res, més val que no'm parlém. ¡Ay, senyor! No més li diré que d'ensá que só casada.....

—Ja l'he advertida que vagi dreta al assumpto—diu lo canonje interrumpintla.

—Está bé—segueix dihent ella;—peró cada hu se sent del seu; y jo'm creya que aquí tot podía dirse com en un confessionari. De lo que ell ha explicat de la vehina del tercer pis, no'n fassi cas; perque es una xicota que si podía'm treuria'ls ulls, y ¿sab per qué?... Total perque tot puant aygua de la finestra de la nostra cuyna, s fá mullader á la seva y diu que li faig expressament. Després, que ella encara es minyona, y si jo hagués de sortir á guaytar tots los que truan al seu pis, prou ne trobaríam de francesos, d'inglesos y de tots los llenguatges. ¡Es vritat que ella cus á la máquina; però aixó no dona prou per anar als balls y al trayatu, com ella hi vá, y per portar las camisas que porta ab devant foradat. Díguim vosté mateix, senyor canonje, si n'ha vist portar á gayres cusidoras. ¿Qué li sembla?

—Jo no li tinch dé contestar res—observa'l provisor;—y además, que aixó que vosté explica no té res que veure, senyora.

—¿Per qué no?—diu l'Ignés.—¿Es dir, que ella pot ficarse en mí y jo....? Está bé, está bé, deixemho córrer; ja ho arreglaré ab ella mateixa. Jo só un tros de pá; de mí tothom ne fá'l que vol; però aixó de mirar qui truca y qui deixa de trucá..... ¿Qué li fan res á n'ella'ls que truan á casa? Potser es lo que ella voldria, perque.....

—Si segueix aixís, li retiro la paraula—exclama'l reverent impacientantse.

—Donchs no parlaré més d'aixó—continúa ella.—Si va trucá al pis un castellá ó un francés, aixó es molt fácil y no té res que veure; perque á la porta hi pot trucá qui vulga. Ara ¿qué tinch jo que ferhi si la cotorra parla francés? ¿Qué'l sé jo, per ventura? ¿Qui'n fá cas d'un animal?—diu mirantse al seu marit, que aguanta la gabia.

—¿No la sent?—crida'n Benigne cremat.

—Aixó no es fora del cas—observa'l provisor.—Vosté ho ha entés malament, perque la senyora's refereix á la cotorra. ¿No es aixís?

—És clar—diu l'Ignés;—sino que aquest sempre s'ho pren per ell. Es molt cert que vaig trencá'l dit á la cotorra; però no va ser per cap mala intenció, sino que al sentir que'n Benigne'm tocava l'honra, m vaig cegar y no sabia lo que'm feya. Tothom, per bon génit que tingui, hi está exposat á un cop de sanchs.

—Y digui, senyora—pregunta'l provisor:—¿á casa de vosté hi entra cap francés?

—Ara, com ara—contesta ella—que jo ho sábiga, no senyor.

—Ja n'hi há prou—acaba'l reverent en tó conciliador.—Ja veig aixó lo que es. Vosté, senyor Benigne, ha maliciat; però no té probas claras, certas, de lo que diu; y vosté, senyora, té un génit massa exaltat, y per altra part té de procurar ab lo seu comportament no donar lloch á sospitas. De totas maneras, vostés dos no congenian y convé que estiguin una temporada separats, perque's convensin de que per viure bé, ajudantse l'un al altre, tenen de tornar á juntarse. ¿Ténen familia del matrimoni?

—¿Qué es cas!—respon ella.—Per só li deya al principi....

—No més li pregunto sí ó nó—interromp lo provisor.—M'ha dit que no, y ja n'hi há prou. Aixís, donchs, estiguin un parell d'anys separats; visquin tots dos honradament, com es la seva obligació, y veurán vostés com es pitjor viure separats que junts.

—Está bé—diu l'Ignés;—peró que'm dongui la roba y tot lo que es meu.

—La roba y res més—contesta'l marit.

—¿Cóm res més?—exclama ella.—També m'has de dona'l llit, perque lo llit es de la dona. Ja ho sab lo senyor.

—S'equivoca—respon lo reverent aludit.—Lo llit es de qui'l va comprar.

—Dispensi; però será una lley nova—afageix la demandada.—Fins ara sempre havia sentit dir que'l llit era de la dona; y li donaré la rahó. La dona, quan se casa.....

—No'm té de donar cap rahó—diu lo canonje interrompintla.—Y tocant la campaneta, se dirigeix al escribá que ha entrat:—Dos anys de separació.

Obra l'agutzil la mampara, y dirigintse als litigants y als homes bons, los hi senyala que surtin, obehint tots al moment.

Y quan l'home bó acabava de ferme aquesta relació, á la qual va ferhi entremitj algun comentari que m'ha semblat prudent suprimirlo, vaig dir-me jo mateix:

—¡Ves ara per una cotorra....! ¡Quí ho havia de dir!

CONRAT ROURE.

UNA CARTA DE D. J. M. GUARDIA ⁽¹⁾

París, die 14 de maig de l'any 1890.

SENYOR MASSÓ TORRENTS, BARCELONA.

QUOLT senyor meu é de tota ma estima: Rebí dies passats los quaderns de la Revista Catalana que dirigiu, acompanyat d'alguns escriptors de la terra, com vos mateix instruhits é patriotes. Després d'haverho llegit tot ab no poca curiositat é satisfacció, escrich avuy donantvos les gracies per la atenció que tinguéreu, é lo meu parer pera que sien les gracies més complertes. Excusat es dirvos que la afició que tinch á Catalunya es la deguda per lo fill á sa mare, essent natural de Menorca é no havent oblidat may á la primera patria, servintla segons lo meu poder ab aquesta ploma trempada en tinta francesa; pero sempre encaminada á cercar veritat é justicia, que prou falta fan en aqueix mon ahont son tan necessaries. Fora d'elles no hi pot haver avens de cap mena. E així es que á la Revista d'aquest nom sagrat li ha de bastar ser verdadera é justa pera caminar fora de tenebres; perque la crítica no val res, si en totes circumstancies no dona claretat é llum, indulgent á les persones, per esser subjectes al error, é esclava dels principis, com que son fonaments del judici, essent los millors jutges aquells qui erran menys que'ls altres, com ho digué Hipócrates dels metges; perque succeheix moltes vegades esser falible lo judici de no pochs catalanistes naturals é forasters, pecant uns de presumits per ignorancia, é altres de dolents per mala ciencia, vull dir mal encaminada. Molt seria de sentir que la crítica

(1) Nostres lectors conéixen la nota bibliográfica á que fa referencia aquesta carta. De carácter particular y rebuda en ocasió en que estavam ausents de Barcelona, no creyam donarla al públich; però convensuts ara de la bona sava que enclou, conforme en general á la que hem defensat desde aquestas planas, la doném á conéixer als lectors de L'AVENS, segurs de que hi trobarán delectació, tant per son fons com per son hermós llenguatge.

catalana prengué exemple d'alguns romanistes francesos, qui tenen ambició de papes respecte de la infalibilitat, sino que com son al menys mitja dotzena no arribarán, per més ganes que tenguen de ferho, á fundar la unitat autocrática de la crítica de mala fe. Pobre gent qui s'imagina é vol fer creure que fora de sa parroquia no hi ha salut. Pues sens ells havem de salvarnos segons lo proverbí qui diu: qui escudella d'altre espera, freda se la menja. No sé perque han adoptat á Catalunya lo nom bárbaro de catalanistes, ja que als catalans basta ser catalans é no més; aixó es, fills é amants de la patria catalana, com n'Almirall é alguns altres, qui no tenen que veure ab los que en llatí se diuhen *versipelles*, perque son com aquells animals qui mudan de pell, mitj catalans é mitj castellans, é en efecte sens nacionalitat ni caràcter; pero de bon ventrey é *de donde dieren*, com diu lo cínich Quevedo. Ja veis vos, senyor director de L'AVENS, de quina banda estich jo é en que consisteix lo meu catalanisme, essent d'aquells que volrían que tots los catalans fossen fills llegítims de Catalunya, defensant corament la terra, la tradició é la llengua, essent ella la veu de la patria. Aixó he dit é res més en la introducció al *Sompni d'en Bernat Metge*, en la que, com era natural, m'he mostrat molt agrahit als catalans que volgueren é poch agrahit als qui no'm volgueren ajudar. Que si ho haguessen volgut, potser la obra fos menys imperfeta. Jo he treballat per amor á la patria catalana, sens altre mira que la de ser útil á les lletres catalanes é á sos amadors, é *gratis pro Deo*, si ho voleu saber. Que us diré, molt senyor meu é digníssim director de L'AVENS, rectificant alguns erros del article sobre lo meu treball? Primerament, que lo qui ha passat no torna; segonament, que si no havem de tornar enrera fins al segle del Rey en Jaume, tampoch no parlarém la llengua d'aquell temps; tercerament, no he dit jo que fos patués lo catalá d'avuy, sino que duha camí de serho, é puch anyadir, ja que n'estich convençut, que si no's fan les diligencies que s'han de fer, tindrà la mateixa sort que la falsa llengua de Provença, obra artificial d'alguns compares, sens rael dins la terra ni la tradició, per més que fassin los capetassos d'aquella empresa, no vull dir industria provincial. Cosa extranya en veritat que als catalans s'hage pogut persuadir que eran cosins germans é casi bé germans d'aquella gent. Si no hi ha tanta diferencia del catalá d'avuy al dels segles passats, que jo no ho crech, més motius tendrían los catalans de donar á la estampa tants é tants autors antichs qui jeuhen sepultats en la pols é roegats de corchs. Ab la quarta part de lo que s'ha gastat en la impressió de llibres dolents ó inútils, podria estamparse una colecció de clásichs catalans, formant una bona Biblioteca catalana de un centenar de toms, fora dels escriptors de materies diverses qui, com en Ramon Lull é n'Eximenis, representan per sí sols una biblioteca. D'aquella font han de beure'ls escriptors catalans del nostro temps, si volen escriure la llengua nacional, en lloch de la llengua de Babel, composta de tota mena de llen-

gues, fora de la catalana. Un dels millors resultats de la empresa seria, en lo meu concepte, de moure la crítica á estudiar é de encaminarla á conèixer la verdadera noblea catalana, de modo que li faltés temps é voluntat de embrutar paper en alabansa de tanta gent lletruda, qui no té seny ni lletres. L'art é la literatura son coses series, lo mateix que la ciencia, e no son fetes per tothom, sino pera una aristocracia, no de diners, sino de mérit: sens ella no tenen vida duradera les democracies, per republicanes que sien. Així ho creu un demócrata republicá, é no de quinze dies, qui desitja corament la independencia, la llibertat, la prosperitat é l'avens de la patria catalana. No més per avuy, estimat é apreciat senyor Massó Torrents, vos qui tenieu fe, esperança é amor á la terra, á la gloria é á la llengua dels nostres avis. Reiterantvos les gracies, vos oferesch ma simpatía é lo poch que pogue fer á favor de la causa que defensau.

J. M. GUARDIA.

CONVERSA INCOHERENT

I há cosas que semblan un contrasentit, y son, no obstant, perfectament llógicas.

—Si no s'explica més clar, tindré de confessarli que no l'entench.

—Li faré entendre ab un exemple. ¿S'ha fixat alguna vegada en los andalussos?

—Més de quatre, y á fe que m'agrada'l seu bon humor.

—Precisament. Tractan de lo més serio: de ciencias, d'arts, de religió, d'interessos, de qualsevol cosa amohinosa, y may deixan de trobar una sortida oportuna y xistosa capás de fer riure á una estatua. Fins las penas las ofegan rihent, y pera ningú com per'ells se diu alló de: *Quien canta, sus males espanta*.

—En bona veritat, no hi há pas medi de fer posar serio á un andalús.

—No ho cregui pas, porque es la cosa més senzilla conseguirho.

—¿Per quin medi?

—Convidantlos á una gresca. Al punt mateix que comensan una *juerga*, ningú ni res del món es capás de ferlos perdre l'ayre de gravetat que prenen, ni d'arrancarlos una rialla. Fins que han acabat d'estar de broma no tornan á riure.

—Ara que m'ho diu recordo que es així mateix. ¿Y aixó ho troba llógich? ¿No es lo natural tot lo contrari? ¿No li sembla que quan l'home está alegre ha de riure y quan está trist ha de plorar?

—Que sigui lo natural, no li nego; però en la vida práctica lo natural no es pas sinónim de lo llógich. Y gran fortuna ne tením; puig si la naturalesa s'imposés á la llógica, ó la llógica á la naturalesa, y marxessin de comú acort, aquest món fora la estancia més tonta en que viurían homens.

—Vosté ara fa l'andalús serio, puig que parla de broma.

—Y á pesar d'aixó, estich dintre de la llógica, que es lo que'm proposo demostrarli.

—Endavant las atxas. Segueixi, que tinch ganas de saber ahont va á parar.

—¿No li sembla á vosté natural, prenent ara un exemple de més transcendencia, que l'home com més medis té á la má y menos dependeix dels altres ha de ser més independent?

—¿Qui pot dubtarne? Recordo que va impressionarme fonament la máxima que vaig llegir en un autor de cap d'ala, y que diu poch més ó menos: «Desdixat del país en que la posició no dona independencia, puig que tal falta es lo més evident signe de la degeneració dels caràcters.» Y aixó es tan veritat, que desde que vaig observar lo rebaixament dels notables de la terra, va apoderarse de mi l'excepticisme.

—Donchs si aixó es lo natural, lo llógich es tot lo contrari. No ha de fer més que estendre la vista al nostre voltant, en aquest mateix passeig, y se'n convencerá plenament. En aqueix moment passen dos parellas que poden servirnos de tipo. Miris primer la de [la dreta y després la de la esquerra; fíxis en tots los detalls, y luego li diré quí son y li faré las historias.

—¿La de la dreta vol dir aquella que ell va d'americana y ella de sombrero?

—La mateixa. Observi com se riuhen del món. Com que fa calor, ell no vol patir, y porta'l coll de la camisa descordat y la corbata á la má. Obsérvili los peus, y's convencerá de que las botinas no li fan pas mal. No es pas casat, ni la que porta del bras es parenta seva. Si'ls segueix veurá que se n'entran al café més públich ab la mateixa poca aprensió ab que's passejan per la Rambla, y saludan á tots los coneguts que troban. Ara s'han aturat ab dos companys. Aturémnoshi y sentirem de qué parlan.

—Parlan de reformas políticas, de transformacions socials, de revolucions relligiosas. Tot ho volen capgirar com una mitja.

—Efectivament, son dels que nedan contra la corrent, y com que combaten tot lo actual, son llógichs y's riuhen d'una societat que consideran monstruosament organizada. Cap consideració de ben paréixer ni de conveniencia es capás de detenirlos ni de ferlos trencar de camí. Son, en una paraula, completament independents en ideas y en conducta.

—Si no m'equivoco, vosté coneix molt bé la seva vida y miracles.....

—Y perque ho conech, parlo com parlo. Son d'aquells que si algun poderós pretén que's dobleguin devant seu, l'engegarán á fregar, y tot lo més que li dirán será que «si té més, sopi dos cops, que á nosaltres ab un nos basta y sobra».

—Si es aixís, dech confessarli que las apariencias enganyan. No deuen necessitar á ningú, y per aixó se riuhen de tothom.....

—¿Home, home, qué ignocent es vosté! ¿No ha endevinat encara quina es la llógica social? Precisament son independents perque no tenen cap condició pera serho. Ell viu del salari que li reporta un empleo y está á mercés, no ja de la voluntat, sino del capritxo del principal que

l'ocupa. Demà que millorés de situació y no necessités á ningú, se faria l'esclau de tothom, comensant per serho de sí mateix. ¿No sab vosté que aqueixa es la historia de sempre? Si la vol veure confirmada una vegada més, li bastará reparar l'altra parella, la de la esquerra.

—¿Los coneix també, y sab sa vida y miracles?

—Podría ferne una novela..... ó un romanso, puig es tot lo que mereixerían. Ell avuy no necessita á ningú, puig es tan rich, que ha arribat al seu ideal de no gastar anyalment més que los interessos dels interessos. Té la meytat de la ciutat lligada pe'l coll, y fins sas extravagancias, si las tingués, foran aplaudidas com gracias pe'ls que li deuen ó voldrían déureli favors..... ó altrás cosas més sustanciosas.

—Un home aixís, encara que no vulgui, ha de ser independent.

—Donchs mírisel bé. La que du al costat es la seva dona propia. Es lletja, es antipática y, segons malas llenguas, dins de casa están sempre com gat y gos, y á pesar d'aixó passejan sempre de brasset, y van junts al teatro, y quan se parlan sonriuen..... perque si no, ¿qué diria la societat? Ell no creu en Deu, ni en l'ordre social, ni en la familia; però com que es esclau dels demés, va á missa, y fa de conservador, y crida sempre contra la concupiscencia de las classes desheretadas. Las botinas li fan mal, perque á la seva juventut duya espardenyas, y lo trajo á la moda lo fa anar com un bastó vestit; però las conveniencias lo dominan, y sofreix y calla. Es, en una paraula, més esclau que'ls que li fan sucre á la Habana, y ho es perque á pesar seu presta cult á la llógica social, empenyada sempre en contrariar á la naturalesa.

—Llavoras digui que l'altre infelís viu molt millor y disfruta molt més de la vida, y aixó no pot creures perque sería un contrasentit.

—En si viu millor ó pitjor, no m'hi embolico. Lo meu únich objecte era observar fets, y los que li he presentat son clars y terminants. L'un y l'altre fan lo que han de fer, segons la llógica social, que á pesar de tot acostuma regirse per la lley de las compensacions, y fa que lo qui no disposa de medis gosi de la independencia, y que aquell á qui los medis sobran no sápigá utilitzarlos. Al cap y á la fi, si'l que té medis sapigués emplearlos, sa felicitat fora un insult constant que no podría tolerarse.

—Si aixó fos veritat, podría un aconsolarse de moltas cosas que á primera vista semblan grans injusticias.

—Ja se sol dir que qui no s'aconsola es perque no vol. Per ma part, dech dirli que tindria una gran satisfacció si hagués contribuït poch ó molt á aconsolarlo.

VALENTÍ ALMIRALL.

AL AUTOR DE «MARGARIDÓ»

AB MOTIU DE LA SERENATA QUE LI DEDICÀ'L CENTRE CATALÀ

QUAN aquells á qui'ns lliga bon y antich afecte triumpfan en la lluyta del món, bé sabeu lo que'ns passa: que'ns sembla que es una part de nosaltres mateixos la que alcanza la victòria. No crech que sigui aixó vanitat; però si ho fos, la trobo sempre tan generosa, que'm sembla ben fàcilment perdonable, com la vanitat del fadrí extern que's gosa en veure cóm l'hereu ha aixecat lo bon nom de sa casa. La casa fou pera vos, respecte á mi y á altres amichs, L'AVENS, la revista en que tanta part hi prenguéreu é hi preneu encara, sent d'ella utilíssim y preuhat adorno en lo doble concepte d'artista y de poeta; casa petita, bé es veritat, pera vos, però en la qual molts son los que aprengueren á conéixervos millor ab las primicias dels llibres que os conquistan avuy sólida gloria. Aixís causas insignificants prestan son concurs en la vida á efectes completament inesperats ó llunyans.

Jo sé, estimat poeta, que no os ha de desplaure aqueix recort, quan vos, en vostra modestia, gireu á ell los ulls moltes vegadas, confonent en un mateix carinyo lo periódich y sos redactors. ¿Qué té, donchs, d'extrany qu'aquestos fassin sevas vostras glorias, quan ab vos han lluytat y han romput més d'una llansa per las mateixas obras que avuy vos portan á rebre lo sempre merescut homenatge de vostres admiradors y amichs?

Allá veyém encara'ls *Idilis*, que hem contemplat náixer y créixer, atrevidíssima modernisació de un género mort á que vos heu donat nova vida; fusió interessantíssima de recorts d'home de lletras y d'espontanis sentiments d'home de la Naturalesa, que per semblansa vé á coincidir ab los poetas primitius; assaborida mostra dels tresors de poesia que guardan, pera qui'ls sab veure, fins los sers més humils d'aquesta hermosa terra: venen després las *Baladas*, encís especialment de quants estimém la mágica poesia del Nort, y que'ns portan com una suau alenada d'aquellas voras del Rhin per hont vagan encara las ombras veneradas de Goethe, de Uhland y de Heine, noms dolcíssims pera vos, perque son com los noms de

grans antepassats: segueixen los *Cants íntims*, ahont vos mostreu mestre consumat en lo género de poesia que aquells tres poetas, y altres poch més, portaren á una altura insuperable, género delicat y sabiament senzill, que posá'ls fonaments de la més hábil, artística y fonda poesia moderna, d'eixa poesia que es també la vostra, y en que tan brillantment sobressortiu: finalment, ve per avuy á cloure la serie de vostras millors obras, y ab clau d'or per cert, *Margaridó*, lo poema qual bona sort davant del públich es la qui'ns congrega aquí á tots vostres amichs..... dich mal, á una petita part dels molts que vostres llibres os han conquistat y os conquistaren també vostres dibuixos.

Tot aixó ho hem vist náixer, molt abans que'l públich, los que vos honreu ab vostra íntima amistat, franca y confiada, aquells que ja admiravan en vos un gran poeta quan la gran massa de lectors os coneixia encara molt incomplertament. Per aixó dich que triunfém avuy vos y nosaltres, tots los que ja os havíam anticipat en nostre cor una gloria més gran encara que la que ja avuy vos somriu. Que no es solsament la veu de la amistat la que os aplaudeix per boca nostra, bé ho diría, si fos necessari dirho, l'éxit creixent de vostras obras y la popularitat de vostre nom. Vos fem, donchs, purament justicia, y eixas mostres de simpatía que avuy rebeu de nosaltres no son més que la tangible condensació de totas las simpatías que inspireu al poble que sent y comprén lo que li canteu, y á vostres companys de lletras, que veuhen en vos un excepcional y conciensut obrer de la literatura.

¡Qué hermosa, qué generosa, considerada en sí mateixa y prescindint de nostras personas, la demostració que avuy se celebra, per iniciativa del *Centre Catalá!* ¿Cóm dir, després d'ella, que las lletras y, sobre tot, que la poesia no interessan verdaderament á aquesta terra, quan precisament una victoria de la poesia es la qui'ns reuneix aquí? Jo crech que debém felicitar nos de festas com aquesta quants concedím á la literatura la importancia d'un factor serio de la vida, perque ellas ab son carácter d'aconteixement local fan arribar als indiferents lo ressó de lo que nosaltres estimém, y estrenyen, ademés, llassos de germanó, que aixís units deurían estar sempre, prenent per base lo generós entusiasme per la bellesa realisada per la má d'altri.

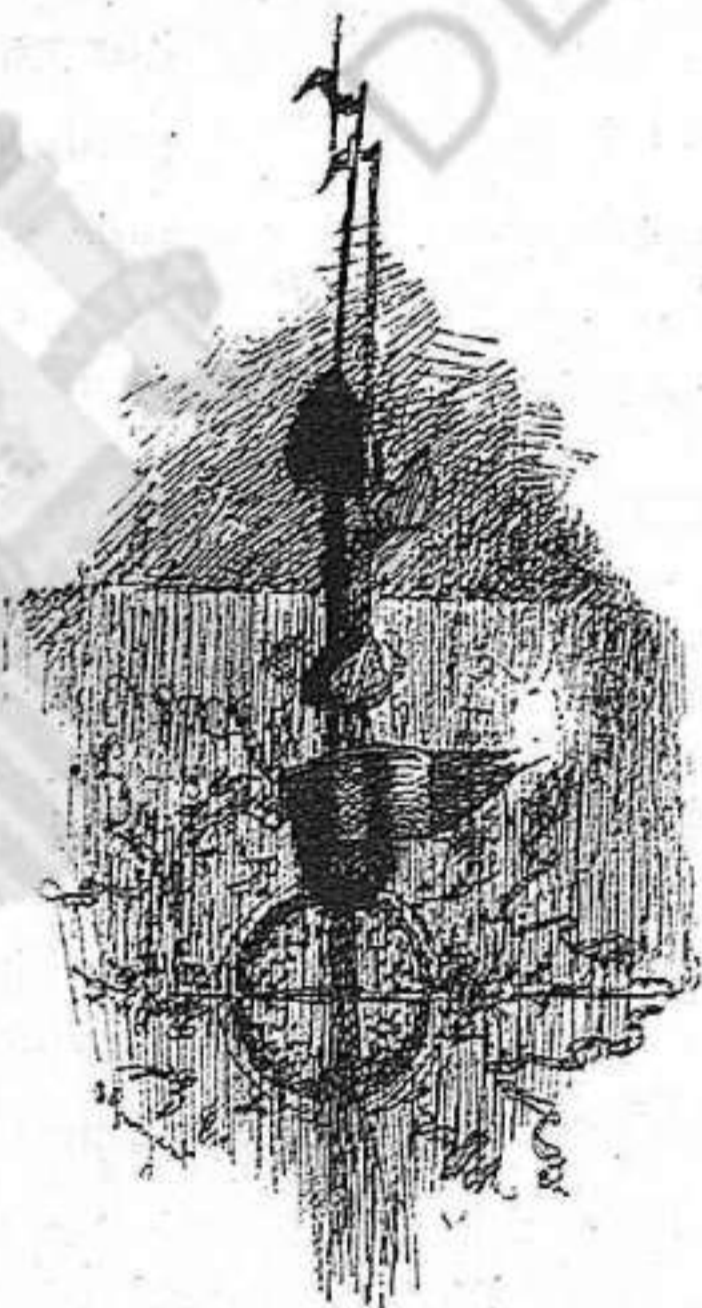
Y que aquesta bellesa la conseguíu vos com molt poch la logran, bé ho sabém bé prou tots los que os coloquém en primera fila en lo renaixement catalá, tots los qu'hem demanat pera vos aqueix lloch que no se os podria ja regatejar sense patent injusticia. *Margaridó* mateixa es un de vostres millors títols pera aixó, perque es una d'aqueixas obras de valor absolut que lo mateix aplaudiríam si hagués estat escrita en llengua estrangera y per un poeta al qual cap afecte'ns lligués. Aqueixa hermosa noya catalana, que ja en altre lloch he dit que'm feya pensar ab Mireya, es d'una senzilla bellesa, d'ayre tan magistral y tan apropiat á nostra época,

que es un plaher lo veure al catalanisme anar per los camins que *Margaridó* inicia. Aquest es lo verdader poema de nostres días, no las monumentals epopeyas complertament divorciadas de nostre modo de ser. Mistral anomená á sa Mireya *rahém de Crau*: jo anomenaría á *Margaridó rossa espiga dels camps de la Segarra*; però la anomenaría aixís, principalment, pensant que d'una espiga poden sortir, si cau en bona terra, moltes frescas y verdejantas motas de blat. Quan menys contém sempre ab las que vos heu de donar.

Amich: heu conegut la injusticia, mes ara coneixeu la gloria en sa més bella forma; heu treballat, reclós y en silenci, per molts anys, mes ara coneixeu á la llum y ab esclat la simpatía d'aquells pera qui treballáreu. Vostre éxit, guanyat tan á consciencia, es una llissó eloqüent pera los que tot just comensém, y un consol pera'ls que ja se'n van. Pera uns y altres es, además, una realitat d'avuy y una esperansa de demá.

RAMON D. PERÉS

Veilla del 14 de juny de 1890.

CONVALESCENSA

(DIETARI EN VERS D'UNA SETMANA Á MONTANYA)

I

DALT D'UN COLL

Som al cim d'una collada
d'hont s'ovira immensa afrau;
lo fatich de la pujada
sa miranda tost le'n trau.

L'espectacle m'encativa,
y en est espay infinit
par que bes la patria viva
y l'estrench sobre'l meu pit.

De puig en puig el cor vola
y'ls abraça d'ací dalt;
abraçada que agombola
y refá mon cos malalt.

Qui canta sos mals espanta,
diu l'adagi popular,
y en exa afrau que m'encanta
cant no més que per cantar.

Mes ¿per què dalt les collades,
dalt dels cingles y costers,
m'hi trob rimes acoblades
que m'hi fan parlar en vers?...

Trobadors d'ales valentes,
que volau com vos pertany,
perdonau al qui á palpentes
puja ab pena'l rost viarany.

Prou sé que no es poesia
sino esplays d'anyorament
esta pagesa armonía
que quant so á montanya sent...

II

L'ERMITATGE

Tinch estada en una ermita
de l'humil Mare de Deu,
que un colp l'any la gent vesita
per l'aplech del Jubileu.

Esta Verge ací trobada,
fentse peanya del rocal,
beneheix á l'encontrada
per deslliurarla de mal.

Benhaja l'antiga Imatge
que feu bastir son alberch
al calm d'un serrat selvatge
que l'isart corria y l'herch.

Ací no's sent lo maligne
murmurar de l'irrisió,
ni s'hi troba'l dit que signa
ab fingida compassió.

L'ermitá que'l casal cuyda
hosteja á tot pelegrí;
una pobre cel-la buyda
n'es un bell palau per mi.

Soletat, ma vera amiga,
condorme ab ta quietut,
per descans de la fatiga
ab que'l segle m'ha retut.

Per cercarte arrán de l'Ara
freturós á ton sí vench,
com cerca'l pit de sa mare
l'infant qu'está famolench.

III

BAIX D'UN ARBRE

Ací'm retorna á la vida,
assegut sota d'un pi,
la flayra de sejolida,
farigola y romaní.

Si'm plau l'olor d'exes plantes,
més encara dir llurs noms:
¡Suaus paraules, de cuántes
se'n pot fer xamosos poms!

Repassar ací'm de porta
l'oblidat catalanesch,
anant hont la rima'm porta
tras dels mots qu'assaboresch.

Corprès del matern llenguatge
que desterran de ciutat,
¡voldria venjar l'ultratge
que's fa al noble desterrat!

Mes ¡ay! de la poesia
sols tinch l'oldá habillament,
y per çò á la pagesia
gos cridar quant ningú'm sent:

«¡ Amiga naturalesa,
mirall de Deu immortal,
font eterna de bellesa,
tendra mare universal,

Quín goig de tornarte á veure
clarejant de viva llum,
y en cada alenada beure
l'ayre sá plè de perfum !...»

IV

PEL SERRAL

Convalescent vench aposta
 á recerarme en ests puigs,
 hont l'enveja no s'acosta
 ni'ls greus duptes ni'ls enuigs.

Ja ma sanch sent que xarbota
 contemplant embadalit
 la clotada que tinch sota
 per soterrar mon neguit.

Un mantell cubreix la serra
 d'espès bosch, fins á la vall:
 tot es gert; no hi troban terra
 les perdius pe'l revolcall.

La bellesa del boscatge
 m'alegra com als aucells,
 que escondintse pel brancatge
 fan sos nius pels arbres vells.

¡ Malalts, per exes montanyes
 s'hi recobra la salut!
 ¡ Cors penats, dins llurs cabanyes
 s'hi respira la virtut!...

Y es qu'encara, en la bosquina
 qu'embalsama l'horizont,
 s'hi ou la prèdica divina
 que Jesús feu dalt del Mont.

Per çò's llitg que les imatges
 de nostres Mare de Deu,
 si les baxan als vilatges
 á sos puigs tornan en breu...

V

LO CASTELL ROQUER

Enfront veig lo perfil noble
 crestejar d'ardit castell,
 l'homenatge altiu, immoble,
 remembra esquerp lo temps vell.

Cobejanthi la pastura
 un ramat s'hi va enfilant,
 per nodrirse en l'armadura
 d'est cadabre d'un gegant.

L'eura, amagantse la grapa
 ab coxins de fullam vert,
 de pedra en pedra s'hi arrapa
 y'l té ja mitjan cubert.

Esbarzerars y vells arbres
 omplen sa lliça sens pont,
 ab runa y trocejats marbres
 han cegat aljup y font.

S'es perduda la memoria
de sos catllans paladins;
li diuen, falsant l'història,
un castell de sarrahins...

¡Molló de la reconquista,
fita, un temps, de llibertat,
l'eura y 'l llapis del artista
sols de tu tenen pietat!

Fins la noblesa, que porta
per llinatge lo teu nom,
t'afrontosa mort comporta
y t'ha oblidat com tothom.

VI

LO PINÁS

Ja no hi furgan ses muralles
cercant l'encantat tresor
de que parlan les rondalles
del *Drach* y la *Cabra d'or*.

Mes si'l torb no'l gosa torce'
la vanitat de mant hom
s'entreté á rompre'n s'escorça
per dexarhi escrit llur nom.

La gent de la rodalia
té en menyspreu l'històrich mur;
un pi altarós ara'ls guia
per tornar á casa llur.

Arrán de sa soca apilan
força còdols, y pe'l munt,
gavinet en má, s'enfilan
per grabarlo més amunt...

Llenyatayres y tempestes
sa bellesa han respectat,
y saraus, ápats y festes
se'n ve á ferhi lo veynat.

No enugem la gentilesa
d'aquests gegants seculars,
mortificant llur grandesa
marcanthi segells vulgars...

Trista set de nomenada
per surar un alè més
en la tèrbola riuada
de la mort que no plany res.

VII

UNA ÁLIGA

¡Lo dalè infantil de gloria
va enfosquint la veritat!
¡Quánts de paranys á l'Historia
n'está armant la vanitat!

Quína enveja fa l'estrella
que cap astròlech coneix,
perque'ls raigs ab que centella
en altre estel reflecteix!

— ¡ Quí com lo lliri boscá'
perfuma quant té á la vora,
y al marcirse sols el plora
la rosada que'l creá!...

Tant que l'enveja avorria,
y ací'm sent com envejós
fins del herbey que'l bosch cria
y'l cel manté ab sol y ab ros.

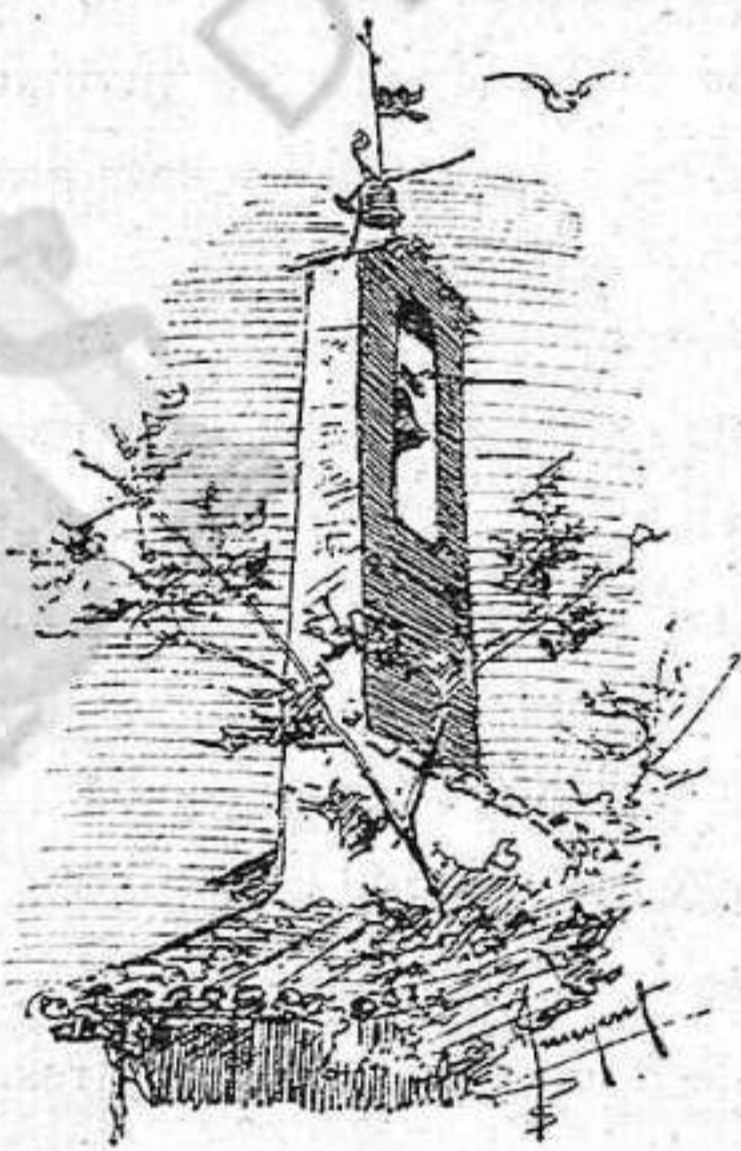
Natura, ta bella escola
m'alliçona en tot quant veig...
Una áliga ovir que vola,
suaument, sens aleteig;

Esteses ses llargues ales
sembla qu'ha aturat son vol...
té en menyspreu ahuchs y bales
fit á fit mirantse'l sol...

Benaventurat lo sabi
qu'esinerç per Deu son talent,
y may en llahor ni agravi
vaja en llengües de la gent.

MARIAN AGUILÓ.

Agost de 1850.

CANTS POPULARS DE SUECIA

AL NORT.

¡Oh Nort! terra antiga, bressol de mos pares,
de fredas montanyas y cors plens de foch!
¿Ahont de tas verges se troban las caras?
¿Tos prats y tos boscos se veuhen enlloch?

Me plau recordarne ta historia guerrera.
Tos fills son encara tan braus com ahir.
Lo jorn que s'escayga mon hora darrera
aquí he volgut viure y aquí vull morir.

L'ABANDONADA.

Relluhen las estrellas
en la volta del cel;
¡ay de mí! aquell qu'estimo
may més no será meu.

Jurá que m'estimava,
y sempre l'he cregut.
Jo no puch oblidarlo,
y aixó qu'es lluny, molt lluny!

LAS FLORS.

De las flors de la terra, dolsa aymada,
¡qué curta qu'es la vida!
Plantas de poca arrel qu'una ventada
las passa desseguida!

Mes al jardí del cel tals flors hi creixen
d'una arrel tan segura,
que aquellas, ángel meu, may se marceixen
mentres nostre amor dura.

LO VERMLAND.

¡Oh hermosa Vermlandia, terra regalada!
 ton recort, qu'es grat!
 perla de Suecia, rosa perfumada;
 si á son paradís Deu m'hagués portat,
 per tú'l deixaría, ribera estimada.

Allí vull estarme y acabar la vida,
 y un día felís
 hi pendré muller jove y aixerida;
 ma caseta humil será un paradís.
 ¡May més lluny de tú, terra benehida!

Lo bon vermlandí no sab qu'es peresa
 y es com pochs valent.
 Si quan lluyta sab que sa mare resa,
 que sols pensa en ell sa hermosa promesa,
 ¿qué té, donchs, d'extrany que torni vencent?

CARÍN.

La Catarineta
 servía ab un rey;
 entre las criadas
 la millor ella es.

Lo rey tan la estima,
 que la vol per ell;
 tan prendat n'estava,
 qu'un cop li digué:

—«¡Ay! Catarineta,
 »si meva vols ser,
 »ma millor corona
 »te la donaré.

—Donáula á la reyna,
 »la estimará més;
 »mentre siga vostra,
 »l'honor será meu.»

Lo mal rey llavoras
un barril fá fer,
per rodarla á n'ella
del mur del castell.

Dos tórtoras blancas
van baixar del cel,
y quan se la enduyan
ja n'hi havían tres.

BIBLIOGRAFIA

HISTORIA DE CATALUNYA, per ANTONI AULESTIA y PIJOAN, de la R. Acad. de Bonas Lletres.....—Volum segon.—Barcelona: Imp. de «La Renaixensa», Xuclá, 13. 1889.—Un vol. de 20 X 12 cm. y 552 págs., 5 ptas.

Pera'ls que seguím lo moviment bibliogràfic catalá, la obra del Sr. Aulestia es un aconeixement. Ab la publicació d'aquest segon volum queda termenada la primera historia sensera y ordenada de Catalunya, escrita en l'idioma propi de nostra nació; descrits sobriament los grans exemples de nostres antepassats, pera ensenyansa de tots, puix que las dimensions y cost de la obra, la exposició clara dels fets y lo bon estil y llenguatge corrent, la fan prou assequible é inteligible pera ésser una obra de carácter popular. Sempre havíam cregut que aquesta era una necessitat sentida per los molts catalans poch instruhits de las gestas de sa terra, més per falta de bons llibres que manca de bons desitjos; molta gent no pot recórrer á obras de consulta que no s'avenen ab tots los temperaments y ocupacions, y en cambi las obras de carácter popular, quan son ben fetas, contribuheixen molt més á la divulgació de nostras doctrinas; y pera que aixó pugua aconseguirse, qué millor que presentar á nostre poble l'espill de lo que ha sigut: sa historia. Hem tingut una satisfacció al veure que'l llibre del Sr. Aulestia respon á nostres desitjos, y sentiríam de veras, perque ho temém, que'ls catalans no's preocupin gayre dels bons propòsits del autor.

Á més, aquesta historia té també mérit científic; no es un resum ben confeccionat de obras més voluminosas, sino que es feta tota ella ab criteri nou y ben catalá, fonamentada en algunas qüestions importants ab material de primera má, enrobustida ab esperit regionalista de bona lley, y exempta en gran part dels erros en que per excés d'amor patri solen incórrer molts historiadors, enganyantse ells mateixos y al poble pera qui escriuhen.

DE MA CULLITA, aplech d'estudis, viatges, rondallas, recorts y excursions, per C. BOSCH DE LA TRINXERÍA.—Barcelona: Imp. de «La Renaixensa», Xuclá, 13. 1890.—Un vol. de 20 X 12 cm. y 198 págs., 2'50 ptas.

Verdaderament, lo llibre conté de tot lo que s'enumera en lo subtítol. Los estudis, discrets y curiosos; los viatges y excursions, ben descrits y sentidas; los quadros y rondallas, de molt color de montanya catalana, y tot ben escrit, agradable, com tot lo que fá l'autor, que tantas dots té pera conéixer lo cor dels homens com dalit pera endinzarse en las asperositats del Pyreneu. Lo Sr. Bosch nos ha fet pendre afició á aqueixas obras fetas de reculls, enfilalls de notas sempre justas é interessants quan surten de sa ploma.

J. IXART. EL AÑO PASADO, *Letras y artes en Barcelona*.—Barcelona: Lib. Española de López..... 1890.—Un vol. de 19 X 12 cm. y 400 págs., 3 ptas.

Lo Sr. Ixart, que ja s'ha fet lo crítich de Barcelona, apareix cada any á estudiar, ab constancia y talent, lo que Barcelona ha produhit en l'anterior en lletras y arts. Es tasca difícil quan se vol fer bona feyna, no sols per la diligencia que suposa, sino també per la diversitat de la molt que abarcan los dos mots que van sota'l títol del llibre.

Enguany, si aném á judicar per lo que abraça y que entra dintre'l tema de nostres estudis, lo seu es complert en lo que pertoca al moviment literari catalá. Tot lo més notable que aquest ha produhit hi es comprés y estudiat ab molt art y conciencia; sense que estiguém conformes ab todas sas conclusions, recomaném los articles en que parla del Jochs Florals, de Soler y Balaguer com á poetas, de la novela, Teatre Catalá y Gayter del Llobregat; no'ns agrada tant, ab tot y haverhi molt de bo, lo capítol dedicat á prosa didáctica.

Lo demés es en general digne del crítich que sempre ha tingut prou pit y disposició pera anar contra la corrent, quan aquesta ha sigut dolenta ó censurable.

DIRCURSOS leídos ante la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, en la recepción pública del SR. D. FERNANDO DE SAGARRA Y DE SISCAR, el día 15 de junio de 1890.—Barcelona: Imp. de J. Jepsús, Notariado, 9. 1890.—Un fasc. de 27 X 17 cm. y 60 págs.

Cada día's desenrotllan més los estudis especials, pera arribar al bon coneixement de la historia y de las costums dels nostres passats. Lo Sr. Sagarra, que s'ha dedicat á formar una notable colecció sigilográfica, ha escullit pera son ingrés en la Academia la importancia de la sigilografía com auxiliar important de las ciencias históricas. Aquest treball dona molta llum sobre dita ciencia en la corona d'Aragó, especialment sobre la época de D. Jaume lo Conquistador. La contestació del senyor Francesch de Bofarull es important, sobre tot per lo que revela sobre la marca dels Reys Católichs.

COLECCIÓN DE MONOGRAFÍAS DE CATALUNYA, anotadas per JOSEPH REIG Y VILARDELL, ab un prefaci del eminent historiador JOSEPH COROLEU, C. de la R. Academia de la Historia.—Edició ilustrada.—Barcelona: Estampa de Ramon Molinas, Corts, 365 á 371. 1890.

Després d'algunas tentativas pera la publicació de un diccionari geográfich-histórich catalá, lo Sr. Reig ha pres per últim un títol més modest, donantnos millor material que las altrás vegadas. Però tampoch enteném lo títol: una *colecció de monografías* difícilment pot constituhir un diccionari, y de cap article d'aquesta obra se'n pot dir verament *monografía*, sino reunió més ó menys copiosa y ordenada de datos sobre cada població ó lloch de Catalunya. Hagueram preferit lo títol primitiu en aquesta edició, ja que també s'ha seguit l'orde alfabétich. Aquest volum compren la lletra A y es bastant complert. La ilustració es generalment bona, però no triada; hi faltan reproduccions de cosas notables dintre las poblacions descritas, y n'hi sobran de las que res careixen de valor.

NOVAS

A Olot s'está preparant un concurs fotogràfich regional pera'l día 15 d'agost, segons llegim en *L'Olotí*. La idea, que aplaudim, l'ha tinguda'l «Centre Catalanista» d'aquella vila, y pera millor durla á bon terme, s'han fet las següents classificacions, que es útil conéixer pera qui hi vulga concórrer: 1.ª, vistas de naturalesa pura, ó sían paisatjes en conjunts com en detalls; 2.ª, vistas panoràmicas, monuments y antigüetats, 3.ª, y tipos, costums, carrers interiors y animals. S'admeten ofertas de premis.

—Son dignes de pendres en consideració algunas de las observacions referents á la construcció del altar de Santa María de Ripoll, en la *Nota histórica y artística* publicada per lo Rvnt. D. Joan Segura en *La Veu del Montserrat*.

—Tres certámens literaris s'anuncian pera celebrarse'l día 16 d'agost vinent; son lo del «Ateneo Arenyench», lo del «Centre Catalanista» de Olot y lo del «Centre Catalá» de Manlleu. Celebrarém que portin fruyt á las respectivas comarcas y á la literatura catalana.

—La vetlla del 14 del corrent se dedicá, per iniciativa del «Centre Catalá», una serenata al simpátich escriptor Apeles Mestres, ab motiu de la publicació de sa última obra *Margaridó*. Tant la vetllada preparatoria com la serenata en sí, en que hi prengueren part bon nombre de Societats corals, dirigidas per Joan Goula (fill), poden haver sigut per lo Sr. Mestres una bona y franca mostra de las simpatías que com á poeta s'ha sapigut captar entre gran part del públich catalá.

—Duas novas publicacions han aparegut en catalá. La una, verdadera ilustració de bonich aspecte y bons y escullits grabats, baix lo títol *Reus Artístich*, y que veu la llum en aquella activa ciutat.

L'altra es lo *Setmanari Catalá*, que's publica á Manresa y es orgue de la «Lliga Regional» de la propia localitat.

No cal dir que á abdos los hi desitjém bona acullida.

—Molt han vingut parlant aquests días los periódichs sobre l'estat ruinós en que se troba l'histórich monastir de Sant Cugat del Vallés. La qüestió prengué peu en una carta dirigida per lo Sr. Coroleu al director de *La Renaixensa*, D. Angel Guimerá, en que's condolia del abandono en que's deixa'l monument. En un principi's digué que'l Sr. Coroleu visitá'l monastir, per encárrech de la Academia de la Historia; després s'ha negat que hi anés delegat per cap corporació.

No volém fer cor ab las acusacions que á propòsit d'aixó s'han dirigit á varias corporacions, y sobre tot á Madrid, quan encara no hi há hagut temps de ferloshi á saber degudament. La Comissió de Monuments s'ha preocupat sempre del estat de Sant Cugat del Vallés, fenthi algunas obras que, segons sembla, son suficientes pera impedir la ruina. Fora convenient que, pera calmar la alarma que la carta del senyor Coroleu va produhir, que algun arquitecte dongués dictámen sobre l'estat actual del antich monastir. Sembla que hi há medis de proporcionar-se alguna cantitat la Comissió de Monuments pera dedicar-la á la prompta reparació, mentres s'espera alguna subvenció del Estat. De totas maneras, sentiríam que la cosa prengués increment y que servís de basa pera que'l Bisbat, ó qui fos, un día pretengués fer una restauració en lloch de la conservació, que en aquest cas perdria'l monument de segur son segell artístich y'l claustre la poesia que actualment posseheix.

Establiment tipogràfich de Fidel Giró, carrer de las Corts Catalanas (Gran Vía), 212 bis.